

УДК 338

СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Толпежніков Р.О., д. е. н., доцент, директор Інституту економіки та менеджменту, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

Толпежніков Р. О. Сутність та методика оцінювання фінансового потенціалу підприємства.

У статті розкрито теоретичні основи визначення сутності поняття «фінансовий потенціал». Узагальнені визначення категорії «фінансовий потенціал». Розкрито значення фінансового потенціалу у формуванні сукупного потенціалу підприємства. Наведена авторська модель оцінювання фінансового потенціалу господарюючого суб'єкту. Охарактеризовано процес управління фінансовим потенціалом промислового підприємства. Розглянуто стратегію управління фінансовим потенціалом підприємства, як комплекс заходів з управління фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта, який має на свої меті отримання максимальних фінансових результатів та оптимізацію виробничого процесу. Узагальнені показники оцінки фінансового потенціалу. Розглянуто механізм формування стратегії управління фінансовим потенціалом та поділено його на етапи. Виявлені складові, які слід враховувати при формуванні стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства. Розглянуто світовий досвід управління фінансами підприємства як у довгостроковій, так і короткостроковій перспективі.

Tolpezhnikov R. The nature and methodology of assessing the financial potential of the company.

In this article the theoretical bases of determining the essence of the concept of "financial capacity". Generalized definition of the category "financial capacity". The significance of financial capacity in the formation of aggregate potential of the enterprise. Present author's model for assessing the financial capacity of the business entity. Characterized the management of the financial strength of the industrial enterprise. Considered strategies for the financial potential of the enterprise as a set of measures to manage the financial resources of an economic entity which has its goal to maximize financial performance and optimize the production process. Generalized performance evaluation of the financial capacity. The mechanism of the formation of a strategy for the financial potential and it is divided into stages. Found components that should be considered when developing strategies for the financial potential of the enterprise. Considered the world's experience in managing enterprise finance in both the long and short term.

Толпежніков Р.А. Сущность и методика оценки финансового потенциала предприятия.

В статье раскрыты теоретические основы определения сущности понятия «финансовый потенциал». Обобщенные определение категории «финансовый потенциал». Раскрыто значение финансового потенциала в формировании совокупного потенциала предприятия. Приведенная авторская модель оценки финансового потенциала хозяйствующего субъекта. Охарактеризованы процесс управления финансовым потенциалом промышленного предприятия. Рассмотрены стратегии управления финансовым потенциалом предприятия, как комплекс мероприятий по управлению финансовыми ресурсами хозяйствующего субъекта, который имеет свои цели получения максимальных финансовых результатов и оптимизацию производственного процесса. Обобщенные показатели оценки финансового потенциала. Рассмотрен механизм формирования стратегии управления финансовым потенциалом и разделен его на этапы .

Обнаружены составляющие, которые следует учитывать при формировании стратегии управления финансовым потенциалом предприятия. Рассмотрен мировой опыт управления финансами предприятия как в долгосрочной, так и краткосрочной перспективе.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки і тенденції економічних перетворень викликають необхідність використання якісно нового підходу до управління можливостями підприємства для досягнення стійкого розвитку. Конкуренція висунула одну з актуальних проблем в економіці підприємств – завдання інтенсивного і комплексного використання наявних фінансових ресурсів в рамках стратегічного управління. Рішення даної проблеми безпосередньо пов'язане з удосконаленням механізму управління фінансовим потенціалом підприємства, вибором оптимальних методів його аналізу і діагностики .

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам методик аналізу і оцінювання фінансового потенціалу підприємства, пошуку шляхів їх вдосконалення в умовах ринкової економіки присвячені роботи економістів в галузі управління та економічного аналізу: Баканов М.І., Барнгольц С.Б., Шеремет А.Д. та інші. На сучасному етапі розвитку економіки проблема ефективного використання фінансового потенціалу продовжує зберігати свою актуальність, проте єдиної методики його аналізу і оцінки досі не розроблено.

Мета статті є розробка моделі оцінки фінансового потенціалу, застосування її в умовах конкретного підприємства.

Виклад основного матеріалу. Питання фінансового забезпечення є особливо актуальними в сучасних умовах для промислових підприємств. Основною проблемою розвитку підприємств промислових галузей сьогодні є повільне оновлення технічної бази при високому ступені зносу основних виробничих фондів. У таких умовах фінансово-інвестиційні можливості підприємства визначають перспективи його інноваційного розвитку та можливості забезпечення і підтримки необхідного рівня конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Лише за умови розробки ефективного механізму управління фінансовим потенціалом підприємства можлива його адаптація до постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища на основі забезпечення виробничої та фінансової гнучкості, обґрунтованої достатнім рівнем фінансових можливостей та наявністю реальних перспектив фінансового розвитку. В сучасних умовах все більшого значення набувають практичні підходи до управління та оцінки фінансовим потенціалом. При цьому зазначений напрямок менеджменту є базовим по відношенню до таких елементів як управління якістю, розробка і просування нових асортиментних груп і т.д.

Аналізуючи публікації стосовно визначення поняття «фінансовий потенціал», більшість авторів концентрується на наступних аспектах:

- сукупність фінансових ресурсів (можливостей) підприємства;
- можливості підприємства щодо залучення та ефективного управління фінансовими ресурсами (капіталом, грошовим капіталом, грошовими потоками, фондами грошових коштів;
- забезпечення діяльності підприємства (поточної і перспективної);
- забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства.

Узагальнюючи вищевикладені підходи, під фінансовим потенціалом можна розуміти сукупність власних і залучених фінансових ресурсів підприємства та можливості системи по їх ефективному управлінню для забезпечення операційної та інвестиційної діяльності та досягнення загальносистемних цілей в умовах нестабільності факторів зовнішнього середовища.

Основним завданням останнього, крім збільшення грошового потоку – є оптимізація платоспроможності, як чиннику, що забезпечує функціонування інших

складових сукупного потенціалу, що й доведено за допомогою обґрунтованого методу формування сукупного потенціалу. Визначено, що реалізація дій спрямованих на підвищення рівня сукупного потенціалу залежить від фінансування виробничої діяльності у обсязі, що відповідає стратегії розвитку конкурентного потенціалу та зумовлена маркетинговими дослідженнями.

Фінансовий потенціал є основним елементом структури конкурентного потенціалу і забезпечує: фінансування витрат на формування структури управління; фінансування процесу управління кадрами; фінансування інвестиційних процесів у виробництві; фінансування проведення маркетингових досліджень.

Фінансовий потенціал можна охарактеризувати як відносини, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату за умови:

- можливості залучення капіталу, в обсязі необхідному для реалізації ефективних інвестиційних проєктів;
- наявності власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності і фінансової стійкості;
- рентабельності вкладеного капіталу;
- наявності ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного і майбутнього фінансового стану.

Системоутворюючим фактором у стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства є ефективне використання інструментів фінансового ринку головною функцією яких є забезпечення руху грошових потоків від одних господарюючих суб'єктів до інших. Зокрема, фінансовий менеджмент повинен при плануванні фінансових потоків використовувати весь доступний інструментарій, в тому числі орієнтацію на внутрішні і зовнішні позикові джерела фінансування.

Основною метою управління фінансовим потенціалом є оптимізація фінансових потоків з метою максимального збільшення позитивного фінансового результату. Для цього підприємство повинно розробляти і ефективно застосовувати відповідні стратегії фінансування.

У найбільш загальному вигляді під стратегією з управління фінансовим потенціалом підприємства слід розуміти комплекс заходів з управління фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта з метою отримання економічної вигоди і забезпечення безперервного виробничого процесу.

При виборі показників оцінки фінансового потенціалу важливо враховувати наступне:

- фінансовий потенціал являє собою агреговане уявлення системи кількісних і якісних показників, що характеризують фінансовий потенціал економічної системи як на поточний момент часу, так і на перспективу.

Відповідно, перелік показників повинен бути розроблений із застосуванням системного, комплексного і стратегічного підходів;

- основною складністю є відсутність достатньої інформаційної бази, тому число показників має бути обмежена, містити мінімум суб'єктивної інформації, пов'язане з особливостями фінансової діяльності для проведення порівнянної оцінки фінансового потенціалу.

На практиці для аналізу факторів фінансового середовища підприємств частіше використовуються такі методи: PEST-аналіз; SWOT-аналіз; SNW - аналіз; аналіз сценаріїв; портфельний аналіз та інше.

Для оцінки фінансового стану найчастіше використовуються показники забезпеченості фінансовими ресурсами, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутку, рентабельності, оборотності.

Для оцінки якості управління фінансами компаній можна використовувати показники, запропоновані до використання для оцінки ефективності діяльності компаній

стандартом управлінського обліку «Вимірювання ефективності підприємства» (Statement on Management Accounting «Measuring entity performance»; SMA 4D), розробленим Інститутом управлінського обліку США (IMA): чистий прибуток і прибуток на акцію; ринкова вартість компанії; рентабельність інвестицій (ROI); залишковий дохід (як модифікований підхід до визначення залишкового доходу можна розглядати економічну додану вартість - EVA); грошовий потік.

На рис. 1 представлена принципова модель оцінки фінансового потенціалу підприємства.

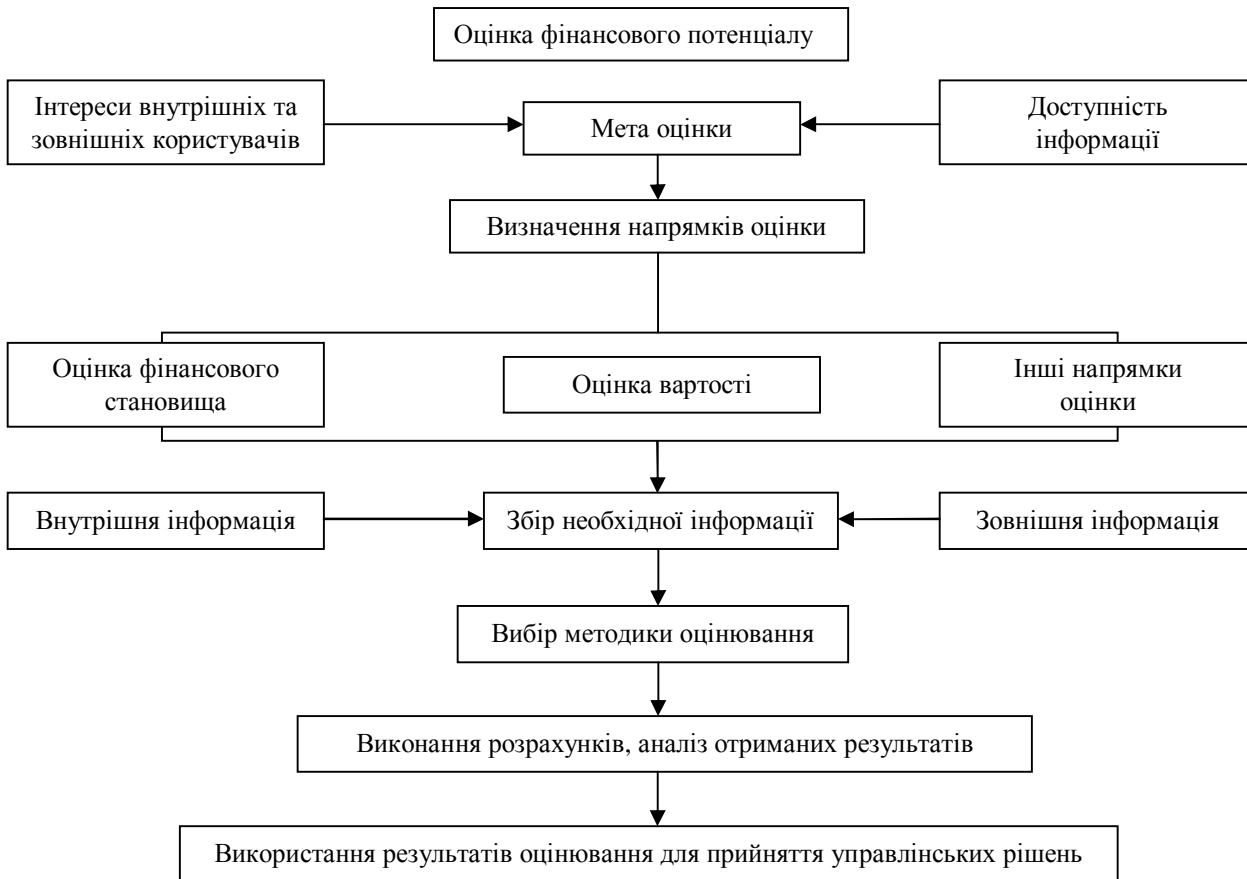

Рис. 1. Модель оцінювання фінансового потенціалу підприємства

Оцінка фінансового потенціалу дозволяє вибрати основні напрями активізації діяльності підприємств, виробити необхідну стратегію поведінки, спрямовану на мінімізацію втрат і фінансового ризику від вкладень в їх діяльність.

Механізм формування стратегії управління фінансовим потенціалом ділиться на ряд етапів:

- аналіз і виділення із загальної стратегії розвитку підприємства пріоритетів при формуванні стратегії управління фінансовим потенціалом.

- розробка цільових орієнтирів, в основі яких лежать такі процедури: аналіз і прогноз фінансово-економічного стану зовнішнього середовища, аналіз внутрішнього середовища підприємства, виявлення сильних і слабких сторін.

- адаптація до умов зовнішнього середовища.

- визначення основних напрямків формування, накопичення, розподілу ресурсів та пошук нових джерел позикового фінансування.

- формування елементів стратегії управління фінансовим потенціалом (планування та контроль фінансових потоків і ресурсів, організаційно-правове оформлення, вибір фінансових інструментів, аналіз і оцінка фінансових ризиків, податкове планування).

- розробка і реалізація стратегії управління фінансовим потенціалом в рамках стратегічних планів.

- аналіз і контроль стратегії управління фінансовим потенціалом.

- використання результатів аналізу для конкретизації стратегічних напрямків розвитку підприємства.

Формування стратегії управління фінансовим потенціалом має включати такі складові: діагностика та прогнозування фінансового потенціалу підприємства; стратегічне і тактичне планування; вибір ефективних фінансових інструментів, у тому числі в рамках прийнятих інвестиційних рішень; управління фінансовими ризиками; податкове планування; організаційно-правове оформлення та подальший контроль фінансових потоків.

Необхідно відзначити, що зазначені елементи стратегії управління фінансовим потенціалом зрештою визначають конкурентоспроможність будь-якого підприємства, що має своєю метою вилучення позитивного економічного ефекту. Досягнення саме цієї мети і повинна забезпечити в перспективі система менеджменту в цілому.

Також слід зазначити, що при виборі послідовності постановки системи управління фінансами доцільно враховувати наступні, об'єктивно присутні рівні розвитку фінансового менеджменту підприємств і, як наслідок, обирати пріоритети докладання зусиль і можливі цільові показники в області фінансів:

- управління платоспроможністю, в тому числі - введення системи бюджетування, розробка кредитної політики, управління запасами.

- управління прибутковістю, у тому числі - підвищення ефективності діяльності, рентабельність операцій, управління витратами.

- управління активами та економічним потенціалом, в тому числі - рентабельність активів і фінансова стійкість, фінансовий аналіз і довгострокове планування.

Загальновизнано, що кінцевою фінансовою метою підприємства є підвищення його ринкової вартості в інтересах її акціонерів. Вартість та інвестиційну привабливість визначає фінансовий стан організації, яке, в свою чергу, багато в чому є наслідком обраної ринкової стратегії, ефективності використання матеріальних і трудових ресурсів, наявних виробничих потужностей (операційна діяльність), а також їх нарощуванні (інвестиційна діяльність).

Внутрішні завдання фінансового управління полягають у забезпеченні операційної та інвестиційної діяльності підприємства фінансовими ресурсами, а також у прогнозуванні її майбутніх потреб і майбутнього фінансового стану. Таким чином, ефективна внутрішня фінансова політика безпосередньо зумовлює зростання вартості підприємства.

У світовій практиці вироблені дієві техніки управління фінансами підприємства як у довгостроковій, так і короткостроковій перспективі: довгострокове планування та аналіз фінансового стану на основі достовірної фінансової звітності та методів прогнозування господарської діяльності; - короткострокове бюджетне управління прибутковістю діяльності, грошовими коштами та економічним потенціалом;

У процесі використання даного інструментарію необхідно враховувати макроекономічну обстановку і типові особливості вітчизняних підприємств:

- за існуючої непрозорості та неформалізованості вітчизняного менеджменту є певні труднощі в постановці таких інструментів як бюджетне управління.

- відмінності російських стандартів бухгалтерської звітності від міжнародних.

- різниця в інтервалах планування, обумовлене нестабільністю зовнішнього середовища - якщо для західних компаній основним плановим документом є річний

бюджет, то в вітчизняних компаніях для річного циклу більш ефективні методи прогнозування (які на заході використовуються вже для вирішення стратегічних завдань).

Для зниження впливу перерахованих факторів впровадження зазначених інструментів управління фінансами має супроводжуватися певним набором організаційно-технічних заходів і бути закріплено в детально відпрацьованій системі внутрішньофірмових регламентів .

Висновки: Фінансовий потенціал виступає у ролі важеля, що формує механізм динамічної трансформації ресурсів у результати діяльності підприємства. Крім того, поняття «фінансовий потенціал» можна ототожнювати із такими параметрами як потенційні фінансові показники (прибутковість, ліквідність, платоспроможність), потенційні інвестиційні можливості. Фінансовий потенціал є складною, динамічною системою, елементи якої взаємозв'язані та взаємообумовлені. Кожен з елементів залежить від рівня розвитку підприємства, конкурентної позиції, можливості залучення та поєднання окремих видів джерел фінансування, ефективності системи управління. Процес управління фінансовим потенціалом підприємства є інтегрованим набором управлінських функцій, основними із яких є планування, організація, практичне керівництво та контроль за досягненням результатів з подальшим коригуванням у разі необхідності. Управління фінансовим потенціалом підприємства нерозривно пов'язане з затвердженими стратегічними цілями господарюючого суб'єкта, доступом на ринки капіталу і якістю діючої системи менеджменту.

Перелік використаних джерел:

1. Журова Л.И. Разработка финансовой стратегии интегрированных экономических систем. Научное издание. LAP LAMBERT Academic Publishing GmbH & Co. Saarbrücken, / Л. И. Журова. - Germany, 2012. – 404 с.
2. Кунцевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки / В.О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №7 (37). – С. 123-130.
3. Стахно Н. Д. Финансовый потенциал как механизм трансформации ресурсов деятельности организаций рекреационного комплекса / Н. Д. Стахно. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Nvfbi/2010_3/06st.pdf
4. Толпежников Р.А. Проактивный механизм управления потенциалом промышленного предприятия / Р.О. Толпежников Р.А. // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. У двох частинах. – Черкаси: ЧДТУ, 2012. – Вип. 31. – Ч. II. – Т. 2. – С. 54-59.
5. Толпежников Р.О. Проактивне управління сукупним потенціалом підприємства: монографія / Р. О. Толпежников. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2012. – 250 с.
6. Фомин П.А. Особенности оценки потенциала промышленных предприятий / П. А. Фомин, М. К. Старовойтов. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cfin.ru/management/manufact/manufact_potential.shtml
7. Шереметьев А. О. Категория «Экономический потенциал» в экономическом анализе / А. О. Шереметьев // Экономические науки. – 2008. – №8 (45). – С. 132-136.

Ключові слова: фінансовий потенціал, компоненти фінансового потенціалу, промислове підприємство, управління, оцінювання.

Ключевые слова: финансовый потенциал, компоненты финансового потенциала, промышленное предприятие, управление, оценка.

Keywords: financial capacity, financial capacity components, industrial enterprise, management, evaluation.